

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTOPYYNTÖ:

VNS 1/2021 vp Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko

Yleistä selonteosta:

Talous ja Nuoret TAT ry haluaa ensinnäkin kiittää sivistysvaliokuntaa lausuntopyynnöstä. Omassa lausunnossaan TAT tulee kiinnittämään huomiota nuorten tulevaisuuden valmiuksiin sekä yhteistyöhön formaalin koulutuksen ulkopuolisten tahojen kanssa sekä opettajankoulutukseen. TAT nojautuu lausunnossaan erityisesti vuosittaiseen *TAT Nuorten Tulevaisuusraportti* -kyselytutkimukseen, johon vastasi tänä vuonna lähes 15000 nuorta sekä Suomen Akatemian rahoittaman *DigiConsumers*-hankkeen tutkimuksiin.

1. Työelämä- ja taloustaitojen yhteyttä tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskehitykseen sekä nuorten hyvinvointiin ei tunnisteta selonteossa

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kohdalla selonteosta paistaa kunnianhimo ja syvälinen perehtyneisyys. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuusnäkökulman yhdistäminen nuorten työelämä- tai talousvalmiuksiin ei valitettavasti toteudu. Työelämään ja oman talouden hallintaan liittyvät valmiudet ovat kuitenkin merkittäviä nuorten hyvinvointiin sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskehitykseen vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi ne ovat avainasemassa, kun puhe kääntyy Suomen kilpailukykyyn, työllisyyteen sekä hyvinvointivaltion ylläpitoon. Raportista ei myöskään löydy minkäänlaista mainintaa itsensä työllistämisestä, minkä merkitys ja mahdollisuudet kasvavat työelämän murroksessa. Selonteossa ei esimerkiksi kertaakaan mainita sanaa ”yrittäjyys” tai ”yrittäjyyskasvatus”, eikä nosteta esille nuorten talousosaamisen merkitystä millään tasolla tai tavalla. Kun tiedetään, millainen merkitys raha-asioilla on ihmisten hyvinvointiin ja kuinka sukupuolittuneita Suomen työmarkkinat ovat, on kummallista, että tätä näkökulmaa ei tuoda selonteossa vahvemmin esille. Paras ratkaisu tähän olisi koulujen työelämä-, talous-, ja yrittäjyysopetuksen uudistaminen mm. TET-jaksoa kehittämällä ja monipuolistamalla. Selonteolta toivoisi tähän konkreettisempia tavoitteita ja ratkaisuja, sillä näitä kouluissa kaivataan.

2. Nonformaaleja ja informaaleja oppimisympäristöjä ei tunnisteta selonteossa riittävästi

Oppimista tapahtuu yhä enemmän formaalin koulutuksen ulkopuolella, eikä digitaalisuuden tarjoamat lukemattomat oppimismahdollisuudet ole jääneet nuoriltakaan huomaamatta. Tämä nousee vahvasti esille mm. TATin Nuorten Tulevaisuusraportti 2021 -kyselytutkimuksen alustavista tuloksista. Samalla myös harrastus-, yhdistys-, ja järjestötoiminnan pedagoginen laatu sekä yhteys mm. opetussuunnitelmiin ovat monin paikoin vahvistuneet. Näistä syistä ajankäytössä opetussuunnitelmissa (POPS, 2016; LOPS, 2019) painotetaan ulospäin laajenevia oppimisympäristöjä sekä yhteistyötä myös formaalin ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tätä taustaa vasten on outoa, että selonteossa yhteistyötä tehdään lähinnä formaalien oppilaitosten välillä. Suunta ei tunnuta enää tältä päivältä – saati tulevaisuudelta. Oppimisen eriarvoistumista ei vähennetä kääntämällä selkeä koulun ulkopuolella tapahtuvalle oppimiselle - käpertymällä sisään päin - vaan kannustamalla kaikkia nuoria hyödyntämään nonformaaleja ja informaaleja oppimisympäristöjä sekä tunnistamalla ja tunnustamalla tätä osaamista myös osana kouluopintoja.

3. Ammatillista koulutusta sekä lukiokoulutusta yhdistellään selonteossa osin epätarkoituksenmukaisesti

TAT on selonteon kanssa samaa mieltä siitä, että ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen on perusteltua tehdä enemmän yhteistyötä mm. yhteisten opintojen kautta. Esimerkiksi yhteiset yrittäjyys- ja talousosaamisen opintojaksot ovat hyvin perusteltuja. Tärkeää on kuitenkin samalla muistaa ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiskunnalliset roolit sekä huolestuttavat uutiset siitä, kuinka ammatillisista oppilaitoksista valmistuneiden nuorten työelämävalmiudet eivät yhä useammin riitä vastaamaan nykyajan työelämän tarpeisiin ja vaatimuksiin. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yritys- ja työelämäyhteistyö eroavat toisistaan melkoisesti jo ihan käytännönkin syistä: ammatillisissa oppilaitoksissa yhä isompi osa oppimisesta tapahtuu työpaikoilla tekemällä ja työharjoittelut ovat oleellinen osa opintoja. Lukiossa vastaavaa ei ole, eikä lukio-TET-kokeilutkaan ole oikein saaneet tuulta purjeisiinsa. Tästä syystä emme pidä selonteon ratkaisua niputtamiseksi ammatillista koulutusta ja lukiokoulutusta yhteen tarkoituksenmukaisena, kun kyse on työelämävalmiuksista ja työelämäyhteistyöstä. Osiota lukiessa joutuu nyt koko ajan miettimään, että missä määrin kohta koskee lukiota, ja missä määrin ammatillista.

4. Opettajankoulutusta tulee kehittää myös työelämää, taloutta, ja yrittäjyyttä käsittelevien teemojen osalta.

TAT kiittää selonteon opettajankoulutusta käsittelevää osiota moniulotteisuudesta sekä ajankohtaisuudesta. Opettajankoulutuksen haasteet on hyvin kartoitettu ja niihin liittyvät ratkaisuehdotukset ovat enimmäkseen riittävän konkreettisia. Yleisesti on kuitenkin tiedossa, ettei opettajankoulutuksessa huomioida riittävästi työelämää ja talouteen liittyviä teemoja. Ajanmukaisten opetussuunnitelmien sekä opettajien omien näkemysten (mm. *TAT Mun elämä, mun rahat* -kyselytutkimus opettajille, 2019) valossa tähän haasteeseen on perusteltua tarttua. Esimerkiksi talousosaaminen on luku- ja kirjoitustaitoon verrattava taito, jota ilman ei elämässä pärjää. Talous ja nuoret TATin opettajille ja nuorille tehdyssä talousosaamista käsittelevässä kyselyssä, opettajat ja nuoret ovat taloustaitojen opettamisen tärkeydestä yhtä mieltä (94 % opettajista ja 90 % nuorista), mutta vain 29 prosenttia opettajista ja 21 prosenttia nuorista pitää oman koulun antamia talousosaamisen valmiuksia riittävinä. Talous ja nuoret TAT esittää, että tämä huomioitaisiin selonteon sivulla 50, missä on lueteltuna useita opettajankoulutuksen sisältöihin liittyviä tarpeita.

Lopuksi yleinen huomio: Selonteossa tukeudutaan monin paikoin tutkimuksiin, mikä on erinomainen asia. Kuitenkin tärkeimmissä asioissa pelkkä ”tutkimusten mukaan” tuntuu riittämättömältä - etenkin kun selonteon joissain kohdin nimetään myös tutkimus tai selvitys, johon tukeudutaan. Tässä asiassa toivoisimme linjakkaampaa otetta, jotta lukija voisi tarkastaa tiedon ja selonteko tuntuisi luotettavammalta.

Helsingissä 4.5.2021

Jenni Järvelä Liisa
Toimitusjohtaja

Tenhunen-Ruotsalainen
Johtaja

Lauri Vaara
Pedagoginen asiantuntija